ÖTÜKEN

SEFİLLER

VICTOR HUGO

Yayına Hazırlayan
E. Kılınç

I. CİLT
Tam Metin

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 984
EDEBÎ ESERLER: 407

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-605-155-791-5 978-605-155-790-8 (Tk)

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 2013
3. BASIM

Bu eser, 1327-8/1909-1910 senelerinde
İstanbul'da Kitapçı Haykazon'un yayınladığı
A'van-zade M. Süleyman'ın tercümesinden yararlanılarak,
bugünkü alfabeye ve günümüz Türkçesine uyarlanmıştır.

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Kapak Tasarımı: Zafer Yılmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak ve Cilt: Derya Mücellit Tel: (0212) 501 02 72

Baskı: ALTIN KİTAPLAR YAYINEVİ
Göztepe mah. Kazım Karabekir cad. No: 32
Mahmutbey-Bağcılar/İSTANBUL
Tel: (0212) 446 38 88 Pbx • Faks: (0212) 446 38 90
Sertifika Numarası: 10766

İstanbul- 2019

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

MEDENİYETİN hükmü geçerli olmasına rağmen
kanunlarla örf ve âdetlerin tesiri altında sun'î bir tarzda
cehennemler icat eden ve İlahî olmak imtiyazıyla seçkinleşen mukadderatı,
yine Allah'ın insanlara biçtiği kader ile değiştirip bozmak kötülüğünden
kaynaklanan toplumsal bir azap ve ızdırap yürürlükte oldukça;

Çağın üç temel meselesi -ki bunlar, şahsî mesaisinden başka dayanağı
olmayanlar sınıfına mensup zarûret içerisindeki fertlerin ahlâkî çöküşü,
açlık yüzünden kadınların toplum içinde düşkün varlıklar hâline gelmeleri ve
zulmetin derin karanlığı ile çocukların bünyece dumura uğramasıdır-
evet, bu üç mesele çözüme kavuşturulmadıkça;

Birçok köşe bucakta toplumsal yönden boğulmalar yaşandıkça,
başka bir deyişle ve daha geniş bir bakış açısından, cehâlet ve sefalet gibi
kurban isteyen musibetler âlemde hükmünü sürdürdükçe, bunlar, bu gibi
eserler için yarayışlı malzeme olmaktan hiçbir vakit geri kalmayacaktır.

Hauteville-House, 1 Ocak 1862 **Victor Hugo**

BİRİNCİ KISIM

FANTİNE

Birinci Kitap
Âdil Bir Adam

-I-
Mösyö Myriel

Miladın 1815'inci yılında Mösyö Charles François Bienvenü Myriel, Digne kasabasının rahibi idi. Bu adam yaklaşık 75 yaşlarında bir ihtiyar olup 1806 yılından beri bu kasabanın piskoposluğunu yapıyordu. Gerçi verdiğimiz bu ayrıntının anlatmak istediğimiz hikâye ile esasında hiçbir ilgisi yok gibi görünüyorsa da, her şeyi dosdoğru bildirmiş olmak için bu adamın bu kasaba piskoposluğuna başladığı zamandan itibaren hakkında deveran etmeye başlayan rivayetlerin burada açığa kavuşturulması faydalı olacaktır.

Doğru veya yanlış, insanların söyledikleri şeyler, hayatlarında ve özellikle talih ve kaderlerinde ekseriya yaptıkları işler kadar önemli bir yer tutar. Mösyö Myriel, Aix Genel Meclisi üyelerinden birinin oğlu olup ruhban zadegânına mensup biriydi. Pederi, vefatında üyeliğini yaptığı mevkiye varis olabilsin diye oğlunu, genel meclis üyeleri ve aileleri arasında geçerli yaygın bir âdete uyarak, pek erken, on sekiz veya yirmi yaşlarında iken evlendirmişti. Bu evliliğe pek muhabbet hissetmemiş olan Charles Myriel'in kendisinden pek çok bahsettirmiş olduğu da ilave ediliyordu.

Boyca biraz kısa sayılırsa da zarif, latif ve zeki olup evvelki hayatının tamamı zevk ve sefa âlemlerinde geçmişti. O sırada malûm ihtilal (Fransız Büyük İhtilali) ortaya çıktı. Olaylar peşpeşe gelişti, eyaletlerin genel meclis üyeleri ve aileleri şiddetle takibe uğradılar, kahır ve baskı sebebiyle ortadan kayboldular, zarar gördüler. Mösyö Charles Myriel ise, ihtilalin daha ilk günlerinde İtalya'ya göçtü.

Karısı hayli müddetten beri çektiği bir göğüs hastalığından yakasını kurtaramayarak orada vefat etti; hiç çocukları olmamıştı.

Bundan sonra Mösyö Myriel'in hâli ne renk aldı? Eski Fransız toplum yapısının çökmesi ve dağılması, en yakın aile fertlerinin düşkünlüğe mahkûm olması, 1793 tarihinin elîm ahvali ve fecî manzaraları* ve bu hâllerin hatta Fransa'dan dışarıya göç etmiş bulunanlara kadar verdiği korku ve dehşet, onu durumundan ve geçmişinden vazgeçmeye, uzlete çekilmeye mecbur bırakmıştı.

Acaba zevk ve sefa âlemlerinde koşarken, gerçek hayata etkisi görülmeyen gizli darbelere maruz kalanlarda bazen rastlandığı gibi, yaşananların kalbî duygularına yaptığı tesirle huy değiştirip, sonunda ciddi bir şekilde gerçekten dünyadan el etek mi çekmişti? Bunu kimse bilmiyordu. Bilinen bir şey varsa o da İtalya'ya geldiğinde rahip olduğu idi.

1804'te Mösyö Myriel, Brignolles rahibi idi. O sırada epeyce ihtiyarlamış olup derin bir inziva içinde hayatını sürdürüyordu.

İmparatorluk tesis edilince, Napoleon'un taç giydiği sıralarda piskoposluğa ait mahiyeti meçhul küçük bir iş kendisini Paris'e götürdü. Bu işle ilgili görüşlerini almak için Paris'te ziyaret ettiği nüfuzlu kişiler arasında Kardinal Fesch de bulunuyordu.

Bir gün İmparator Napoleon amcasını ziyarete geldiği sırada teneffüs odasında beklemede olan Digne rahibi İmparator'un yolu üzerinde bulundu. Napoleon, bu ihtiyar rahibin kendisine garip bir nazarla baktığını görünce birdenbire dönerek kaba bir hitapla dedi ki:

- Bana bakan bu ihtiyar adam kimdir?

Bu soruya rahip hemen cevap verdi:

- Haşmetmeab, siz sade bir adama bakıyorsunuz, ben ise yüce bir adama. İkimiz de bundan istifade edebiliriz.

İmparator o akşam Kardinal'den bu rahibin ismini sormuş ve bir müddet sonra Mösyö Myriel kendisinin Digne Piskoposu olarak tayin edildiğini haber alarak hayrete düşmüştür.

Mösyö Myriel'in hayatının evvelki kısmına dair rivayet olunan şeylerin hangileri doğru ve gerçeğe uygundu, bunu kimse bilmiyordu. İhtilal'den evvel pek az aile Myriel'in ailesini tanıyordu.

---

* Fransız İhtilali'nden sonra Kral ve Kraliçe, 1793'te idam edildiler ki, bu dönem ihtilalin terör döneminin başlangıcı sayılır. (E.K.)

Küçük bir kasabada konuşan ağızlar çok, düşünen kafalar pek az olduğu için, bu gibi yere düşen bir adamın her hâli dillere malzeme olur. Mösyö Myriel de aynı duruma düştü. Çünkü herhâlde bir piskoposdu. Adı, her vesileyle her şeye karıştırılıyor, hakkında hep şayialar dolaştırılıyordu.

Dokuz sene piskoposluktan ve Digne'de dokuz sene ikamet ettikten sonra, küçük yerlerde ilk zamanlarda küçük adamları meşgul eden bütün bu söylenti ve hikâyeler, sonunda derin bir unutulmuşluğa gömülüp gitti.

Mösyö Myriel Digne'ye, kendisinden on yaş küçük Baptistine adlı yaşlı bir kız olan hemşiresiyle beraber gelmişti. Biraderle hemşirenin her türlü hizmeti için Matmazel Baptistine ile aynı yaşta Madam Magloire adında bir hizmetçileri de vardı; bu, önceleri rahip efendinin hizmetçisi ünvanını taşıdığı hâlde sonradan hem rahip efendiye, hem de hemşiresine hizmette bulunduğu için iki unvanı da taşır olmuştu.

Matmazel Baptistine; halîm, nârin ve solgun çehreli olup uzun boyludur. Faziletleri sebebiyle hakkıyla saygıdeğer sayılabilir. Hâlbuki saygıdeğer olmak için bir kadının ana olması lazımdır. Matmazel, hiçbir güzellik ve zerafete erişebilmiş değildi. Ömrü daima hayır hasenat işleri ve dindarca çalışmalarla geçmiş bulunduğu için yüzünde bir mahcubiyet, göz alıcılık ve süzülmüşlük parıldardı. İhtiyarladıkça yüzünde bir letafet ortaya çıkıyorsa da bu letafet, güzelleşmek için süslenmenin verdiği bir letafet olmayıp, buna, bütün ömrünü dindarane hayır işlerine vakfedenlerin yüzlerinde hâsıl olan letafet denebilirdi. Gençliğindeki zayıflık, olgunluk çağında bir şeffaflığa dönüştü. Bu şeffaflık onu bir melek gibi gösterir ve vücutlu bir bakireden ziyade sıradan bir ruhu yansıtırdı. Şahsen âdeta bir gölgeye benzeyip şahsiyetine göre cinsiyeti ancak fark edilip belirlenebilirdi. Yüzünde manevî bir nuranî ışık belirir, iri gözlerini daima aşağıya bir yere çevirirdi. Bu hâliyle sanki yeryüzünde bir ruhtu.

Madam Magloire, beyaz, etine dolgun ve meşgul görünüşlü, gayet işgüzar ihtiyar bir kadındır. Sürekli çalışması neticesinde nefes darlığına tutulmuştur, bu sebeple daima solugan hâldedir.

Digne'ye gelişlerinde mutad merasimle karşılanarak Piskoposhaneye yerleştiler. İmparator tarafından piskoposlara mahsus verilen emirnamelerin bahşeylediği imtiyazlar ve âdetler gereğince meclis

ve belediye başkanları kendisine ilk ziyareti verdiler. Bundan sonra kendisi de şehrin mutasarrıfını (kaymakamı) ve kumandanını ziyaret etti. Tayin ve yerleşme meseleleri sona erince, artık herkes Piskoposun görevine başlamasını bekliyordu.

-2-

Mösyö Myriel, "Monsenyör Bienvenü" olur

Digne Piskoposluk dairesi hastahanenin bitişiğinde bulunuyordu. Daire, geniş ve güzel bir bina olup geçen yüzyılın başlarında Paris İlahiyat Fakültesi hocası Simore başrahibi ve 1712'de Digne Piskoposluğu yapmış olan Monsenyör Henri Pugét tarafından kârgir olarak yaptırılmıştır. Daire dediğimiz bu saray hakikaten büyük ve mükemmel bir kâşâneydi. Birçok geniş ve havadar daireleri vardı; salonları, avlu ve odaları, cesim takları, eski Florantin usulüyle yapılmıştı. Velhasıl genel olarak gayet mükellef ve mutantan bir saray denilmeye uygundu. Bahçeleri dikkat çekici bir surette düzenlenmiş olup içinde çok çeşitli nadir ağaçlar vardı. Yemek salonu olan uzun, mükemmel ve zemin katını oluşturan bir galerinin kapı ve pencereleri bahçeye açılıyordu. Monsenyör Henri Pugét bu gönül okşayıcı yemek salonunda, başpiskopos Prens D'Embrun, Antoine de Mesgrigny, Fransa'nın Büyük Manastır Reisi Philippe de Vendome, Rahip Saint Honore de Lerins Francois de Berton de Crillon, Baron de Vence, Cesar de Sabran de Forcalquier, Seignor of Glandeve, Jean Soanen gibi meşhurlardan bir takım kişilere mükellef ve debdebeli bir ziyafet tertiplemişti. Bu yedi ünlü kişinin resimleriyle, ziyafetin tertip edildiği 24 Temmuz 1714 tarihi, beyaz bir mermer kitabe üzerine altın hatlarla yazılıp nakşedilmiştir.

Hastahane dar ve alçak bir kattan ibaret bir yer olup küçük bir bahçesi vardır.

Gelişinden üç gün sonra Piskopos Efendi hastahaneyi ziyaret etti. Ziyaret merasimi güzelce son bulduktan sonra hastahane müdürünün, ikametgâhı olan piskoposhaneye gelmesini rica ederek dedi ki:

- Müdür Efendi, şu sırada hastahanede ne kadar hasta var?

Hastahane müdürü cevap verdi:

- Yirmi altı, Monsenyör.

- Ben de o kadar saymıştım.

- Yataklar birbirine pek sıkışık.

- Farkındayım.

- Hasta koğuşları âdeta birer oda gibi, havası pek güç tazeleniyor.

- Ben de öyle buldum.

- Güneşli havalardan bahçenin küçüklüğü hasebiyle nekahet hâlindeki hastalar istifade edemiyor.

- Bunu ben de düşünmüştüm.

- Bu sene tifüs ve iki sene evvel çiçek hastalığı salgını vardı. Bazen hastaların adedi yüzü buluyor. Böyle durumlarda ve ortalığı bulaşıcı hastalıklar sardığı zamanlarda ne yapacağımızı bilmiyoruz.

- Bu yönü de düşündüm.

- Ne yapalım Monsenyör, idare-i maslahat lazım.

Bu konuşmalar hastahanenin zemin katındaki yemekhanede cereyan ediyordu. Piskopos bir an sustuktan sonra birdenbire müdüre dönerek dedi ki:

- Burası ne kadar yatak alabilir?

- (Hayretle haykırarak:) Bu yemekhane mi Monsenyör?

Piskopos yemekhanenin ne kadar yatak alabilecek kapasitede olduğunu hesap ediyor ve bakışlarıyla ölçüp biçiyordu. Kendi kendine söylenir gibi diyordu ki:

- Yirmi yatak alabilecek. (Sesini yükselterek:) Bakınız müdür efendi, size bir şey söyleyeceğim. Bunda şüphesiz bir hata var. Siz beş yahut altı küçük odada yirmi altı kişisiniz. Hâlbuki biz burada üç kişi olduğumuz hâlde altmış kişilik bir yerimiz var. Size diyorum ki, bunda mutlak bir yanlışlık var. Siz piskoposhaneyi alınız, bana da burasını veriniz.

Bu konuşmanın ve kararın ferdasında yirmi altı bîçare hasta piskoposhaneye nakledilmiş ve Piskopos Efendi de hastahane binasına mekânını değiştirmişti.

Piskopos Myriel'in ailesi İhtilal esnasında gözden düşüp dağıldığından, hiçbir emlâk ve geliri yoktu. Hemşiresinin kayd-ı hayat şartıyla senelik aldığı beş yüz frank ancak kendi ihtiyaçlarına yetiyordu. Hükûmetten aldığı piskoposluk maaşı ise senelik on beş bin frank idi. Mekânı hastahaneye naklettiği gün maaşının nasıl sarf

edileceğini ve hangi yönde kullanılacağını aşağıdaki şekilde düzenlemeyi kararlaştırdı. Kendi el yazısıyla yazılı olan pusuladan aşağıdaki rakamları alıyoruz:

Ev Harcamalarımı Gösteren Masraf Pusulasıdır.

1500	Frank	Küçük mektep için
100	"	Ruhanî Meclis memuruna
100	"	Montdidier Ruhbanlarına
200	"	Paris'teki Yabancılar Misyonu Okuluna
150	"	Saint-Espri Ruhanî Meclisine
100	"	Arz-ı Mukaddes (Kudüs-i Şerîf)'teki dinî kurumlar için
300	"	Ana Şefkati Cemiyetine
50	"	Arles'deki cemiyete
400	"	Hapishanelerin ıslahı için
500	"	Mahpusların ızdıraplarının hafifletilmesi ve tahliyeleri için
1000	"	Borcunu ödeyemeyen aile reislerini kurtarmak için
2000	"	Ruhanî idarem altındaki okul öğretmenlerinin maaşlarına zam için
100	"	Haute-Alp'deki zahire ambarı için
1500	"	Digne ve Sisteron, Manosque şehirlerindeki fukara kızlarının parasız okutulması maksadıyla oluşturulmuş kadınlar cemiyetine
6000	"	Fakirler için
1000	"	Kişisel masraflarıma
15000		**Yekûn**

Mösyö Myriel, Digne piskoposluğunda bulunduğu müddetçe planlanmış olan bu harcamalar asla değişmemiş ve harcamalar listesinin başında görüldüğü üzere buna "Evinin planlanmış masrafları" başlığını vermiş; bu plan Matmazel Baptistine tarafından mutlak bir kayıtlılıkla kabul edilmiştir. Bu mukaddes kız için Mösyö Myriel, her şeyden önce kardeşi ve piskoposu, tabiatıyla sevdiği ve dünyada kendi üstünde gördüğü kişiydi. Onu seviyor ve ona gereğince saygılı

davranıyordu. Kardeşi bir şey söylediği zaman tam bir itaat ve saygıyla dinler. Davranışlarında ise ona şefkatli bir arkadaştır.

Planlanan harcamalar hakkında yalnız hizmetçi kadın, Madam Magloire biraz mırıldandı. Şahsî harcamalarına bin frank ayrılmış olup hemşiresinin maaşıyla senelik bin beş yüz frank ediyordu ki, iki ihtiyar kadınla Mösyö Myriel, işte yalnız bu meblâğla geçiniyorlardı. Ne zaman bir köy rahibi piskoposhaneye misafir gelse, hemşiresinin zekâsı ve idareciliği, hizmetçileri Madam Magloire'ın iktisatlı tutumu sayesinde piskopos efendi misafirine arzu ettiği şekilde izaz ve ikramda bulunabiliyordu.

Digne'ye geldikten üç ay sonra bir gün Piskopos dedi ki:

- Bütün bu hâller yüzünden yine burada sıkılıyorum!

Madam Magloire haykırarak mukabelede bulundu:

- İnanırım. Ruhanî idareniz altında bulunan memlekette gezmek için yalnız sizin araba masrafınız yok. Sizden öncekiler böyle değildi. Onların müteferrik masrafları da vardı.

- Hakkınız var Madam Magloire.

Bu konuşmadan sonra Mösyö Myriel, bu iş için tahsisat verilmesini talep etti. Bir müddet sonra mahallin genel meclisi bu talebi nazar-ı dikkate alarak, piskoposun araba ile dolaşması ve ruhanî gezilerinin masrafı olarak senelik üç bin frank belirleyip ayırmıştır.

Buna rağmen bu karar söylentilere yol açtı. Ayan meclisinden ve sâbık Beşyüzler Meclisi üyelerinden biri bu vesile ile Mezhepler Nazırı Mösyö Bigot de Preameneu'ye gizlice şiddetli bir tezkere yazmıştır ki, bazı fıkralarını aşağıda naklettik:

"Nüfusu dört bine varmayan bir kasabada araba masrafı nedir? Dolaşma masrafları ne demektir? Öncelikle bu dolaşma ve geziler ne olacak? İkincisi, dağlık bir memlekette nasıl gezip dolaşılabilir? Memlekette yol yok. Gezintiyi at ile ancak yapmak kabil. Durance ve Chateau-Arnaux köyleri arasında köprü bile yok hükmünde olduğu, öküz arabaları bile ancak hareket edebildiği hâlde, binek arabaları nasıl hareket eder? Bu rahiplerin hepsi böyledir. Bu hareket, hırs ve tama' neticesi değil de nedir? Başlangıçta güzel davranışlarda bulunan bu adam da şimdi, diğerleri gibi hareket ediyor. İmparator, bizi bunlardan kurtarmadıkça işler düzelemeyecek. Papa aşağı! (O tarihte Paris ve Roma arasında ilişkiler bozulmuştu.) Bana gelince: Ben imparator taraftarıyım…"

Genel Meclis'in kararı, Madam Magloire'ı sevindirdi. Efendisinin hemşiresine diyordu ki:

- Monsenyör diğerleri gibi hareket etmeye başladı. İnsanın ilk önce kendisini düşünmesi lazımdır. O hayır işlerinin masraflarını planlayıp düzenledi. Bu üç bin frank araba masrafı da artık bizim olmalıdır.

Bu konuşmanın akşamında piskopos, şu listeyi düzenleyip hemşiresine verdi:

Araba ve Dolaşma Masrafı

1500	Frank	Hastahanedeki hastalara et suyu vermek için
250	"	Aix Anneler Hayır Cemiyetine
250	"	Draguignan Anneler Hayır Cemiyeti için
500	"	Sokaklarda bulunan çocuklar için
500	"	Öksüzler ve yetimler için
3000	**"**	**Yekûn**

İşte Mösyö Myriel'in düzenlediği masraf cetveli buydu.

Kilise ve mabetlerle, yapılan ruhanî törenlerden dolayı zenginlerden alınan paralara gelince; bunları Mösyö Myriel, zenginlerden nasıl alıp topluyorsa öylece ve tamamen fukaraya verip dağıtıyordu.

Bir müddet sonra piskoposhaneye mahsus hediye ve sadakalar çoğaldı. Kimi sadaka vermek ve kimi sadaka almak üzere piskoposun kapısı hemen daima çalınıyordu.

Bir seneden az bir müddette Mösyö Myriel, hayır erbabının hazinedarı ve fakir kimselerin de yardım kasası oldu. Elinden çok miktarda para geçiyordu. Bununla beraber hayatı ve şahsî masrafları değişmemiş ve kararlaştırılmış olan harcamalarına fazladan hiçbir şey ilave etmemişti. Dahası var, yukarıdan gelen lütuf ve yardımlara nazaran aşağıdaki fakirlik ve sefalet daima fazla olduğu için, ekseriyetle almadan evvel vermekteydi. Bu hâl, kuru bir toprağın üzerindeki suya benziyordu. Gerçekten bir taraftan alıyordu. Diğer taraftan da veriyor ve hatta şahsî masraflarına ayırdığından da üste gidiyordu.

Piskoposların evrakların üstüne isim ve mahlaslarını yazmaları usulden olmakla beraber memleket halkı bu usulü nazar-ı dikkate almayarak birçok isimler, mahlas ve ünvanlar arasından yalnız şunu seçmişlerdi ki, o da Monsenyör "Bienvenü" idi. ("Bienvenü" Fran-